

220117 Zakelijk verslag van gesprek inzake bestuurlijke oriëntatie gemeente Oostzaan

Delegatie gemeente Purmerend (PU) en Oostzaan (OZ)

Aanwezig: burgemeester Bijl en projectleider Kramer-Lok (fusie Beemster-Purmerend) van Purmerend (PU)

burgemeester Polak en raadsgriffier Bosma van Oostzaan (OZ)

Burgemeester OZ opent het gesprek. Hij geeft een korte toelichting op het proces zoals dat doorlopen wordt in OZ. De gemeente heeft besloten tot een oriëntatie op zijn bestuurlijke toekomst. Daarvoor is een bestuurlijke werkgroep ingesteld bestaande uit raadsleden (raadsprojectteam). Deze werkgroep heeft gekeken naar mogelijke constructen. Deze constructen zijn met de uitnodiging voor dit gesprek meegestuurd. Het is een overzicht van alle mogelijke opties waarbij ervoor gekozen is om alle opties van heel breed naar smal te onderzoeken.

Daarnaast heeft de bestuurlijke werkgroep criteria vastgesteld aan de hand waarvan gekeken wordt naar de verschillende opties. De vraag hoe buurgemeenten aankijken tegen de verschillende ambtelijke en bestuurlijke constructen is daar een onderdeel van. Tenslotte heeft er recent een enquête plaatsgevonden onder inwoners, bedrijven en verenigingen. Doel van deze enquête is om te kijken wat de Waarden zijn van Oostzaan, nu en in de toekomst. Deze waarden worden in rondetafelgesprekken verder verkend. De uitkomsten van de enquêtes (en rondetafelgesprekken) en de weging van de criteria (met daarbij de rapportage van de burgemeester waar de gevoelens van de buurgemeenten zijn gesondeerd) in relatie tot de longlist, leidt tot een rapportage, nog voor de verkiezingen, van de bestuurlijke werkgroep aan de raad. In die rapportage wordt een voorstel gedaan om te komen tot een shortlist, die nader onderzoek vergt. Het is de bedoeling dat na de verkiezingen de nieuwe raad daarin verdere richtinggevende keuzes maakt waarna ook nogmaals het gevoel van de inwoners en bedrijven gepeild zal worden.

In de genoemde mogelijke constructen komt PU niet voor. OZ grenst niet aan PU. PU hoort wel bij de regio waar OZ actief mee samenwerkt. Graag horen wij uw ongezouten mening.

De burgemeester meldt dat de griffier een zakelijk verslag zal maken, dat aan de voorkant zal worden gedeeld met de delegatie van PU, zodat er overeenstemming bestaat over dat wat met elkaar besproken is.

Algemeen beeld

Burgemeester PU geeft aan dat PU net een bestuurlijke fusie met Beemster achter de rug heeft, na een ambtelijke samenwerking sinds 2014. De ambtelijke samenwerking was een relatief gemakkelijk proces omdat Beemster al diensten afnam van PU. In de praktijk bleek echter dat het werken voor twee besturen lastig is. PU trekt de conclusie geen ambtelijke samenwerking meer aan te willen gaan tenzij dit leidt tot een bestuurlijke fusie.

Bij de bestuurlijke fusie PU met Beemster was veel aandacht voor de samenleving; er waren geen bezwaren bij Tweede Kamer, Eerste Kamer of Kabinet, mede door een gedegen voorbereiding.

Samenwerking in Zaanstreek Waterland

De laatste jaren is de samenwerking in algemene zin beter geworden. Te noemen is de propositie MRA, maatregelen in het kader van de coronacrisis. Men heeft elkaar op een goede manier gevonden.

Wat wel merkbaar is: er is een behoorlijk verschil in slagkracht tussen grotere en kleinere gemeenten. Voor de regio doen ambtenaren in PU en Zaanstad relatief veel werk op gezamenlijke thema's; er is wel bijdrage uit de kleinere gemeenten. Voor kleine gemeenten is het moeilijk ambtelijk aan te sluiten en ambtelijke ondersteuning te leveren, dat is kwetsbaar.

Kijkend naar de indeling in deze regio: de gemeentelijke herindeling in Waterland dateert uit 1991, toen is voor de huidige indeling gekozen. Deze indeling is dus pas 30 jaar zo. De vraag die opkomt is of dit gezien de huidige situatie en oriëntatie een logische indeling is. Voor het dorp OZ is er toen niets veranderd. Bij toetsing van de indeling van het gebied kan het een vraag zijn om vanuit een hoger perspectief te kijken hoe logisch de indeling is als je kijkt naar de oriëntatie van inwoners. Als voorbeeld zijn inwoners van Wormer gericht op Zaanstad en inwoners uit Neck gericht op Purmerend.

Ambtelijke constructen:

Burgemeester OZ meldt dat de ambtelijke samenwerking met Wormerland ingewikkeld is, een organisatie met twee besturen en kostentechnische hobbels. Deze samenwerking is een grote aanleiding voor de huidige bestuurlijke verkenning in OZ.

Burgemeester PU bevestigt dat het voor een ambtelijke organisatie lastig is om voor twee besturen te werken. Er zijn twee bestuursstijlen en dat moet ook, anders heeft de zelfstandigheid van een gemeente geen waarde. In de praktijk betekende het dat er soms meer gevraagd werd aan de ambtelijke organisatie dan vooraf was afgesproken. Hierdoor leverde PU beduidend meer ambtelijke capaciteit aan Beemster dan waarover (financiële) afspraken waren gemaakt. Beemster kon zich niet veroorloven wat in PU gebeurt. Door de bestuurlijke fusie kunnen nu bijvoorbeeld agrarische zaken en handhaving beter ingericht worden.

De uiteindelijke vraag is of wanneer je alles hetzelfde doet als gemeenten, de zelfstandigheid dan nog gerechtvaardigd is. Bij zelfstandige gemeenten moeten er verschillende bestuursstijlen zijn. Dat is lastig voor de ambtelijke organisatie en werkt door in verhoudingen. Dit is een contradictie: twee stijlen zijn noodzakelijk, maar juist ook het probleem.

Burgemeester OZ: Hoe staat PU tegenover een mogelijke vraag vanuit OZ voor inniger samenwerking? Wat acht PU wel en niet goed voor OZ, en wat doen de verschillende mogelijkheden met de regio?

Burgemeester PU: In algemene zin: zoek geen heil in ambtelijke fusie. Dat is een soort vluchtroute van gemeenten die niet willen fuseren. Geef je rekenschap van vraagstukken die leiden tot onontbeerlijke schaalvergroting. De vlucht van kleinere gemeenten naar elkaar zonder grotere gemeente betekent dat dezelfde problemen over een groter gebied worden uitgesmeerd. De spreiding wordt groter en de problemen ingewikkelder. Dat mobiliseert niet de kracht die nodig is voor de huidige vraagstukken. Vraag is dan ook wat de kern of het centrum is van zo'n gemeente en wat in de praktijk werkt voor inwoners.

Bestuurlijke constructen:

Burgemeester PU vervolgt: Het alternatief voor niet aansluiten bij PU of Zaanstad maar met veel kleintjes samengaan betekent een groot gebied met lastige infrastructuur, en een lastige keuze voor een centrumplaats. Het is een heel ingewikkeld traject en ik zou dat afraden. Kijk ook naar ervaringen in het land, bijvoorbeeld Wijdmeren; dat is een groot gebied met veel kleine kernen en een ingewikkelde infrastructuur met een lastig bestuurlijk construct als gevolg.

Door de fusie van PU met Beemster kunnen nu problemen opgelost worden die daarvoor niet konden. Centraal moet staan wat je bestuursfilosofie is. Essentieel is (op basis van ervaring en overtuiging) dat je recht moet doen bij schaalvergroting aan de schaalverkleining in de dorpen. Men wil zich terecht erkent voelen in je leefomgeving. Je moet op andere schaal kijken: kunst en cultuur, vrijwilligers, verenigingen. In Beemster kan door de fusie het vrijwilligerswerk weer opgetrokken worden en worden subsidies weer mogelijk, wat daarvoor was wegbezuinigd. Dit was een belangrijke legitimatie voor de fusie. De eigen identiteit behouden binnen de spelregels van de gemeente.

Burgemeester PU legt het aanbod neer om op uitnodiging in de raad van OZ uit te leggen hoe Beemster en PU dit hebben bereikt.

Projectleider PU vult aan: Elk fusieproces bestaat voor een deel uit emotie. Weerstand kan ontstaan uit onduidelijkheid en angst om de eigen identiteit kwijt te raken. Hou de eigen leefomgeving van inwoners in het oog bij gesprekken in wijken en dorpen.

Burgemeester OZ. Stel OZ volgt adviezen op en gaat in gesprek met de grote stad: met Zaanstad of Amsterdam, eventueel met een tussenstap met PU (want OZ en PU grenzen nu niet rechtstreeks aan elkaar maar in een mogelijke combinatie wel). Is dat voor PU bespreekbaar?

Burgemeester PU. PU staat open voor elke vraag uit regio, maar initieert niet zelf, heeft een nauwere samenwerking ook niet nodig. PU is nu een heel complete gemeente geworden, met stad en platteland, bijna 100.000 inwoners, ambtelijke organisatie op orde, financiën op orde. Ondanks dat PU het niet nodig heeft, staat PU voor een vraag van een combinatie van buurgemeenten wel open. Wel wordt ook geconstateerd dat OZ feitelijk geïncorporeerd is in het Zaanse. Een fusie met Zaanstad is het meest logisch en verstandig. Een andere oriëntatie maakt elk proces nodeloos moeilijker.

Burgemeester OZ begrijpt vanuit het voorgaande een mogelijke beweging van OZ samen Wormerland en Landsmeer richting Zaanstad. Wat is de reflectie van PU op een beweging richting Amsterdam?

Burgemeester PU zegt dat dat gevolgen heeft voor de regio en regionale diensten. GGD en Veiligheidsregio krijgen daar last van. OZ kan binnen de grootste gemeente van het land in de toekomst weinig invloed uitoefenen. De gevolgen voor de regio zijn verstrekkend, en het is de vraag voor OZ of dat zo handig is, en wat dat betekent voor de eigenheid. 10.000 inwoners is niet zo beduidend in Amsterdam, zelfs niet kijkend naar het stadsdeel Amsterdam-noord. En het betekent het voegen naar de Amsterdamse bestuurscultuur.

Gesprekken tussen Purmerend en Landsmeer en Wormerland:

Aan Landsmeer heeft PU aangegeven open te staan voor een gesprek over de bestuurlijke toekomst als dat vanuit Landsmeer gewenst is. Dan wel vanuit de gedachte dat dit leidt tot fusie.

Wel staat PU open in verband met de verantwoordelijkheid voor de regio.

In de keuze van Wormerland voor een netwerkconstructie ziet PU niets. Dan weet je niet welke partner je hebt, het is voor de eigen bedrijfsvoering niet wenselijk. De regionale samenwerking zoals in de MRA is een expliciet andere constructie en niet te vergelijken met een netwerkconstructie.

Burgemeester OZ vraagt welk scenario PU als het meest voor de hand liggend ziet.

Burgemeester PU zegt dat een scenario zonder een grotere gemeente in beeld op termijn niet te hanteren is. Berenschot heeft wel goede kennis van bestuurlijke constructen maar geen echt beeld van bestuurscultuur. De bestuurder is er voor inwoners, dat kan ook goed in grotere gemeenten.

Je moet recht doen aan wat inwoners willen. Voor het gesprek hoe je waarden behoudt, en laat dat zien. De manier van werken als organisatie en bestuur zit in de haarvaten.

Verslag opgemaakt door M.W. Bosma, raadsgriffier Oostzaan.

Dit verslag is door beide delegaties vastgesteld. Daarmee kan het worden gebruikt bij de rapportage van de burgemeester van OZ aan de bestuurlijke werkgroep (ter voorbereiding op de notitie die wordt aangeboden aan de raad van OZ).